

УДК 021:930(477–25)

Іванюк І. А.,
аспірантка кафедри теорії, історії культури
та музикознавства, Національна академія керівних
кадрів культури і мистецтв (Україна, Київ),
tharma@windowslive.com

ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕКИ МИТРОПОЛИТА ФЛАВІАНА

Висвітлюється історія будівництва і організації бібліотеки митрополита Флавіана на початку ХХ ст. Звертається увага на зусилля Духовного собору Свято–Успенської Києво–Печерської лаври спрямовані на забезпечення функціонування нової лаврської бібліотеки. Аналізується проектна, кошторисна документація й розпорядчі рішення Духовного Собору Свято–Успенської Києво–Печерської лаври щодо зведення книгозбірні.

Ключові слова: бібліотека Флавіана, Духовний Собор, книжкові зібрання, кошторис, Свято–Успенська Києво–Печерська лавра.

На початку ХХ ст. на території Свято–Успенської Києво–Печерської лаври завдяки зусиллям мецената, просвітника, члена Святішого Синоду, кавалера ордена Святого Апостола Андрія Первозванного, митрополита Київського і Галицького Флавіана (М. М. Городецького) постала нова бібліотека, яка за короткий проміжок часу перетворилася на один з найвагоміших центрів книжності у Києві. Її фонди в майбутньому склали основу Національної історичної бібліотеки України.

Питанням будівництва бібліотеки Флавіана і аналізу її фондів у історіографії приділено недостатньо уваги, оскільки вони не досліджувалися окремо. Як сучасники, так і більш пізні автори цікавилися, здебільшого, особою самого митрополита, а також його церковною, просвітницькою, державницькою діяльністю. Так, на початку ХХ ст. з'явилася низка публікацій професора Київської духовної академії, письменника й історика церкви Ф. Титова, в яких висвітлювалися окремі сторінки біографії митрополита [16]. Особа Флавіана привертала увагу письменника, випускника Московської духовної академії Л. М. Багрецова. У 1903 р. він видав «Краткий обзор святытельской деятельности высокопреосвященного Флавиана, ныне митрополита Киевского и Галицкого на Харьковской кафедре и его отбытие в Киев» [2]. Вже після смерті митрополита, у 1916 р., у «Киевских епархиальных ведомостях» з'явилася стаття В. Гримальського «Памяти высокопреосвященного владыки митрополита Флавиана: (По поводу годовщины со дня его блаженной кончины)» [7].

Розташована на території Свято–Успенської Києво–Печерської лаври, бібліотека Флавіана згадується у дослідженні «История Русской Церкви» письменника, публіциста, історика М. Д. Тальберга [15, с. 18], путівнику по Києву Ф. Ернста [5, с. 538], у працях книгознавця, бібліографа, літературознавця радянської доби П. Н. Беркова [3, с. 17].

Серед сучасних авторів, увагу бібліотеці митрополита Флавіана приділили М. Васильєв [6], О. Марченко, С. Смілянець, Н. Хівренко [4], Н. Удод [17].

Основу джерельної бази дослідження становлять архівні документи, зосереджені у фондї №128 «Києво–Печерська лавра» – Центрального Державного історичного архіву України (ЦДАК України). Важливу інформацію про заснування бібліотеки Флавіана та її зібрання містить «Систематический каталог книг библиотеки Высокопреосвященного Флавиана, митрополита Киевского и Галицкого» [14].

Метою дослідження є висвітлення історії будівництва бібліотеки митрополита Флавіана у Свято–Успенській Києво–Печерській лаврі.

Об'єкт дослідження – бібліотека Флавіана.

Предмет дослідження – діяльність митрополита Флавіана й Духовного собору Свято–Успенської Києво–Печерської лаври щодо організації будівництва та початку функціонування бібліотеки

На початку ХХ ст. в Свято–Успенській Києво–Печерській лаврі розпочалося будівництво спеціальних приміщень для нової лаврської бібліотеки. Її частиною згодом стала й власна книжкова колекція митрополита Київського і Галицького Флавіана, яка налічувала понад 15 тис. одиниць [11, с. 38–41]. Вочевидь він почав збирати її ще в роки служби в Китайській духовній місії у 1873–1884 рр. У фондах бібліотеки Флавіана знаходилася низка рідкісних видань з історії, літератури, педагогіки, музики, зберігалися багатотомні архіви: Південно–Західної Росії, князів Воронцова та Куракіна, графів Мордвинових та ін. [1].

Фінансування будівництва бібліотеки митрополит Флавіан розпочав у 1907 р. році, коли вирішив передати Свято–Успенській Києво–Печерській лаврі власне книжкове зібрання. Частина своїх прибутків він перераховував на окремий рахунок до Лаврського Казначейства [4, с. 5]. З цього рахунку неодноразово кошти надходили до Духовного Собору Свято–Успенської Києво–Печерської лаври з метою прискорення початку будівництва бібліотеки. Так, 27 січня 1908 р. він звернувся до скарбничого з проханням передати на ці потреби 20 тис. руб. [10, арк. 27]. У червні 1908 р. він виділив 15 тис. руб. на будівництво бібліотеки й придбання полиць [10, арк. 35]. У вересні цього ж року митрополит Флавіан пожертвував 5 тис. руб. на завершення спорудження книгозбірні [10, арк. 37].

Також митрополит залишив значні кошти на розвиток бібліотеки і поповнення її фондів. 16 липня 1912 р. Флавіан видав розпорядження: «В Духовный Собор Киево–Печерской Лавры. Прилагаемые при сем 3 Свидетельства Государственной 4% ренты (серия 252, №0043, серия 21, №0264 и серия 252, №0042), по пяти тысяч рублей каждое, а всего на сумму 15000 руб., с купонами начиная с 1 сентября сего года, предлагаю Духовному Собору причислить к неприкосновенным капиталам Лавры, под названием «библиотечного» и проценты от него, при жизни моей, представлять на поддержание и пополнение устроенной мною библиотеки» [10, арк. 45]. Вже 25 липня цього ж року Духовний собор видав розпорядження лаврському скарбникові архимандриту Ієроніму виконати волю митрополита [10, арк. 47].

Не полишав владика опікуватися бібліотекою й надалі. У своєму заповіті він чітко визначив: «Деньги 30000 руб. в Свидетельствах Государственной ренты, положенные на хранение в Киевскую Контору Государственного Банка причислить к неприкосновенным капиталам Лавры: 10000 руб. к библиотечному (в дополнение к прежде данным мною 15000 руб.) и 20000 руб. к училищному. Проценты с библиотечного капитала употреблять на сохранение, поддержание и расширение бывшей моей личной, а ныне переданной мною Лавре библиотеки» [10, арк. 68].

Завдяки фінансовій підтримці митрополита Флавіана у січні 1908 р. Духовним собором бібліотелі було наказано

підготувати місце майбутнього будівництва і розібрати старі споруди, які знаходилися неподалік будинку настоятеля, а саме – сарай та цегляний будинок XIX ст., де розташовувалася кухня, а також келії кухарів і садівників [9, арк. 1]. Поряд з тим, було запропоновано лаврському архітектору Є. Ф. Єрмакову підготувати проект і фінансові розрахунки. У цей час Духовний собор провів відбір серед київських майстрів і визначив підрядників для будівництва бібліотеки. Наприклад, роботи із спорудження її приміщень було доручено Петру Васильовичу Слінкову [9, арк. 14].

Також, відповідно до прийнятих рішень 10 лютого 1908 р. економ архімандрит Феодосій провів перемовини з різними постачальниками щодо закупівлі цегли [9, арк. 20–21].

22 лютого 1908 р. до Духовного Собору Є. Ф. Єрмаков подав проект будівництва двоповерхової кам'яної споруди для розміщення бібліотеки [9, арк. 3]. Кошторис становив 38279 руб. 32 коп. [9, арк. 5]. Передбачалося провести земляні (підготувати котлован), «кам'яні» (будівництво бібліотеки), теслярські (встановлення перекриття, даху, виготовлення підлоги, дерев'яного ґратування вікон, філігранних двостулкових дверей) роботи [9, арк. 5–10]. У той самий день Духовним Собором проект було затверджено.

28 лютого 1908 р. настоятель Свято–Успенської Києво–Печерської лаври звернувся до начальника Київського Кріпосного Інженерного Управління з проханням про дозвіл на будівництво [9, арк. 4]. У зв'язку з імперською бюрократією, питання вирішувалося упродовж березня. Зрештою, дозвіл на будівництво отримали лише 19 березня 1908 р., після звернення Духовного собору до Київського коменданта.

Приміщення бібліотеки було вирішено обладнати шафами й полицями для зберігання книг. 11 листопада 1908 р. бібліотекар ієромонах Михаїл, визначив, що для функціонування двох братських читалень необхідно замовити 8 шаф для книг, 8 столів – 4 великих, 4 малих [9, арк. 117]. Проектування розміщення стелажів і загальний дизайн здійснював, так само, архітектор Є. Ф. Єрмаков. Необхідні роботи було виконано під керівництвом майстра Івана Прядченка. Лише на полиці витратили 2383 руб. [9, арк. 76].

Піклуючись про збереження фондів, було запропоновано проект центрального парового опалення низького тиску для приміщень бібліотеки [9, арк. 52]. Вартість робіт визначалася у 2507 руб. 98 коп. [9, арк. 55]. Духовний собор прийняв рішення відмовитися від запропонованого проекту, аргументувавши, що роботи з обладнання парового опалення є достатньо дорогими, а користування такою системою не зовсім безпечно для видань, які мають зберігатися у книгозховищі. У разі аварії або пошкодження труб, пара могла зіпсувати зібрані митрополитом Флавіаном книги. Тому, Духовний собор рекомендував створити новий проект системи опалення і спорудити цегляні кахельні печі й каміни [9, арк. 57].

Відповідно до прийнятого рішення було створено новий кошторис. Після обрахунків вартість системи опалення визначалася у розмірі 947 руб. 28 коп. Передбачалося: *«смазать чердачные потолки глиной, сложить голландские кирпичные печи с дымовыми трубами (4 штуки), сложить кирпичную пекарную печь с дымовой трубой, сложить кафельную большую плиту с 2-ми духовыми шкафами, сложить очаг кафельный с котлом и дымовой трубой ...»* [9, арк. 11].

Будівництво бібліотеки було завершено у 1909 р. На першому поверсі, у північному крилі розміщувалася читальна зала, у трьох кімнатах другого поверху – книгозховище. У південному крилі будинку – дев'ять келій кухарів і садівників, кухня, на другому поверсі – келії бібліотекарів. Перед входом до читальні, робітниками було вмонтовано білу мармурову дошку з написом «Бібліотека митрополита Флавіана», виготовлену під керівництвом київського мармурових справ майстра Івана Антоновича Дреклера, який раніше працював над кіятами для Трапезної церкви [9, арк. 107].

15 вересня 1909 р., за присутності митрополита Флавіана і старшої братії лаври, приміщення братської читальні було освячено [8, арк. 12]. 21 вересня 1909 р. лаврський бібліотекар ігумен Михаїл рапортував духовному Собору про завершення її обладнання. Він відзначав, що у шафах вже зосереджено 670 назв книг, які передані з старої бібліотеки Свято–Успенської Києво–Печерської лаври. Читальня також мала перелік періодичних видань, загалом 21 позиція, що був затверджений митрополитом [8, арк. 3]. Серед них: «Руководство для сельских пастырей», «Воскресный день», «Русский паломник», «Миссионерское обозрение», «Колокол», «Киевлянин», «Вече» та ін. [8, арк. 6].

Своє функціонування братська читальня розпочала 1 жовтня 1909 р. Відповідно, до цього часу, було розроблено і затверджено Флавіаном «Правила Братской читальни Киево–Печерской лавры», які метою її існування визначали «духовно–нравственную і научно–назидательную пользу» [8, арк. 4]. Згідно Правил, фондами бібліотеки користувалася виключно лаврська братія у години вільні від богослужінь і молитов. Миряни й духовні особи з інших монастирів і церков могли потрапити до читальні лише з особистого дозволу настоятеля Свято–Успенської Києво–Печерської лаври.

Кожному читачеві видавалася лише одна книга або одна назва (якщо видання мало кілька частин чи томів). Правила фіксували, що *«обращение с книгой должно быть самое добросовестное, нельзя делать в книге каких либо заметок, помяток и т.п. не дозволяется выворачивать и как–либо портить переплет оной. Какие–либо выписки или заметки желающий может вносить в записную книжку, или на отдельные лист бумаги»* [8, арк. 5].

Запити читачів виконували бібліотекар і його помічник. Також, вони спостерігали за порядком, надавали необхідні роз'яснення, вели записи щодо руху видань, за потребою складали звіт про діяльність читальні. Для зручності користування фондами у залі розміщувалися картковий і систематичний каталоги.

Згодом, митрополит Флавіан передав до бібліотеки власну книжкову колекцію. Основне місце у її фондах посідала: богослужбова, релігійна й історична література. Незначну кількість фонду становили: художні, мовознавчі, бібліографічні видання, праці з філософії, психології, географія, етнографія та інших галузей знань. Періодичні видання були представлені духовними та історичними журналами [4, с. 5]. У спеціальній вітрині у бібліотеці зберігалися розпорядження митрополита Флавіана [10, арк. 69].

Фонд був систематизований і описаний у каталозі власноруч митрополитом Флавіаном. У 1910 р. в друкарні Києво–Печерської лаври за картковим каталогом надруковано «Систематический каталог книг библиотеки

высокопреосвященного Флавиана, митрополита Киевского и Галицкого» [4, с. 5]. Згодом, каталог поповнився виданнями, які надійшли до бібліотеки по смерті владика. У домашньому письмовому заповіті від 9 жовтня 1915 р. митрополит Флавіан зазначив «*Нотариальным духовным завещанием, составленным 8 августа 1908 г. и при сем прилагается, я всё своё имущество предоставляю Киево-Печерской Лавре и усердно прошу предписать о. Библиотекарю внести в подлежащие отделы библиотечного каталога*» [10, арк. 94].

У 1915 р. він своїм заповітом встановив винагороду співробітникам бібліотеки: 120 руб. – бібліотекарю, 84 руб. – помічникові, 36 руб. – служителю. Разом з тим він визначив, що 110 руб. щорічно необхідно витратити на виписку періодичних видань, за виключенням газет і щоденних листків; 600 руб. на закупівлю книг богословського, філософського й історичного змісту, а також видань з археології й мистецтва, переважно «*книг ценных и сочинений многотомных*» [10, арк. 68]. Владика також чітко визначив, що бібліотечні фонди мають змістовно поповнюватися не лише волею лаврського бібліотекаря. Під час вибору літератури необхідно враховувати думки професорів і бібліотекаря Київської Духовної академії.

Новозбудована бібліотека Флавіана користувалася популярністю як в духовному, так і науковому середовищі Києва. Лише за перший рік функціонування, читальня прийняла 1360 відвідувачів. Серед них, відповідно до звіту бібліотекаря ігумена Михаїла – 35 – ієромонахів, 54 – ієродиякони, 160 – ченців, 1111 – послушників [8, арк. 12]. У приміщенні читальні працювали студенти Київської Духовної Академії, які збирали матеріали для написання дипломних робіт, збиралася братія, яка готувалася до місіонерської діяльності і слухала бесіди отця Дмитра Слюсарєва [8, арк. 16].

Фондами бібліотеки користувалися професор КДА протоієрей Ф. І. Титов, академік О. Єрмак, митрополит Антоній, великі княгині та інші поважні відвідувачі. Книжки, за потребою, надсилалися й читачам до інших міст [4, с. 5; 6, с. 55].

Радянська доба внесла значні корективи у діяльність бібліотеки митрополита Флавіана. 20 липня 1921 р. Київський Губернський комітет Охорони пам'яток мистецтва й старини, відповідно до акту №320, взяв на облік книжкові зібрання і будівлю [13, арк. 46].

На хвилі боротьби з церквою й кампанії з вилучення церковних цінностей, яку розгорнули більшовики, відповідно до акту №424 від 16 серпня 1921 р., бібліотека книг митрополита Флавіана була передана Всеукраїнській Академії наук, але без права перевезення книжкових зібрань із книгосховищ [12, арк. 1]. У 1939 р., відповідно до постанови ЦК КП(б)У і Раднаркому УРСР, на базі бібліотеки заснували Державну історичну бібліотеку УРСР. (нині Національна історична бібліотека України).

Таким чином, на початку ХХ ст. завдяки подвижницькій діяльності та фінансовим зусиллям митрополита Флавіана і управлінським рішенням Духовного собору на території Свято-Успенської Києво-Печерської лаври було збудовано другу (нову) бібліотеку. Її відкриття у 1910 р. передувала кропітка робота: проектування, проведення тендерів, підбір підрядників. Основою бібліотеки Флавіана стала книжкова колекція самого митрополита, яка налічувала понад 15 тис. одиниць.

Список використаних джерел

1. Арх. Титова] Флавиан М. С. Михаїлу о. к лаврскому библиотекарю. Письма: 18 декабря 1909 г. [] в [Киев] 2 л., 21 января 1910 г. из СПб в [] 2 л., 15 февраля 1910 г. из СПб в [] 3 л., 25 февраля 1910 г. из [] в [] 2 л. – Институт рукопису Национальной библиотеки Украины ім. В. І. Вернадського. – Фонд III. – од. зб. 60300–60303.
2. Багрецов Л. М. Краткий обзор святительской деятельности высокопреосвященного Флавиана, ныне митрополита Киевского и Галицкого на Харьковской кафедре и его отбытие в Киев [Текст] / Л. М. Багрецов. – Киев–Харьков, 1903. – 12 с.
3. Берков П. Н. История российского библиофильства [Текст] / П. Н. Берков. – М.: Книга, 1971. – 256 с.
4. Бібліотека митрополита Флавіана (каталог книг з фонду відділу стародрукованих, рідкісних та цінних книг) [Текст] / упоряд. О. Марченко; ред. С. Смілянєць, Н. Хівренко, Н. Горська; вступ. ст. Н. Удод; Нац. іст. б-ка України. – К.: Видавничий дім «Внічєнко», 2011. – 64 с.
5. Бібліотека митрополита Флавіана // Київ: довідник / За ред. Ф. Ернста. – К., 1930. – 800 с.
6. Васильєв М. Г. Митрополит Флавіан Городецький – відомий церковний діяч та просвітник [Текст] / М. Г. Васильєв // Могилянські читання 2001 року: Зб. наук. праць. – К., 2001. – С.53–56.
7. Гримальський В. Памяти высокопреосвященного владыки митрополита Флавиана: (По поводу годовщины со дня его блаженной кончины) [Текст] / В. Гримальский // Киевские епархиальные ведомости. – 1916. – От.2. – С.1011–1013.
8. Дело Духовного Собора Киево-Печерской Успенской лавры о лаврской братской читальне. – Центральный державный историчный архив України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). – Ф.128. – Оп.1 (благог). – Спр.3360. – 26 арк.
9. Дело Духовного собора Киево-Печерской Успенской лавры о постройке нового каменного здания для библиотеки. – ЦДІАК України. – Ф.128. – Оп.1 (зар). – Спр.3258. – 140 арк.
10. Дело о пожертвовании Киевским митрополитом Флавианом 75000 руб. – ЦДІАК України. – Ф.128. – Оп.1 (бух). – Спр.2963. – 104 арк.
11. Денисенко А. В. З історії бібліотечної справи у Києво-Печерській Лаврі [Текст] / А. В. Денисенко, М. Г. Васильєв, О. А. Васильєв // Роль бібліотек монастирів, соборів та інших установ у розвитку культури України: Тези наукової конференції. – К., 1993. – 132 с.
12. Копия сообщения Киевского губернского комитета охраны памятников искусства и старины совету церковной общины о передаче лаврской фундаментальной библиотеки и библиотечки им. Митрополита Флавиана Всеукраинской академии наук. – ЦДІАК України. – Ф.128. – Оп.2 (зар). – Спр.515. – 2 арк.
13. Отчет совета церковной общины за 1919 год. Протоколы заседаний совета общины; именные списки монахов и членов общины и переписка с Киевским губисполкомом и др. о передаче об уплате квартирной аренды, о передаче Академии наук книжных фондов бывшей Флавиановской библиотеки. – ЦДІАК України. – Ф.128. – Оп.3 (зар). – Спр.751. – 270 арк.
14. Систематический каталог книг Библиотеки высокопреосвященного Флавиана, Митрополита Киевского и Галицкого / сост. Игумен Михаил. – Киев: Тип. Киево-Печерской Успенской Лавры, 1910. – 677 с.
15. Тальберг Н. Д. История Русской Церкви [Текст] / Н. Д. Тальберг. – М.: Сретенский мон-рь, 1997. – 2–е издание, репринт. – 925 с.
16. Титов Ф. Путешествие высокопреосвященного Флавиана, митрополита Киевского в Белгород Курской губернии [Текст] / Ф. Титов. – К.: тип. АО Н. Т. Корчак–Новицкого, 1910; Венок на могилу высокопреосвященного митрополита Флавиана (4 ноября 1915 г.). – К., 1915; Двадцатипятилетие архипастырского служения высокопреосвященного Флавиана, митрополита Киевского и Галицкого: [Сборник]. – К.: тип. АО «Петр Барский» в Киеве, 1910.
17. Удод Н. Книжкова колекція митрополита Флавіана – історичне минуле і сьогодення [Текст] / Н. Удод // Історичний журнал. – 2009. – №4. – С.59–70.

References

1. Arh. Titova] Flavian M. S. Mihailu o. k lavrskomu bibliotekaryu. Pisma: 18 dekabrja 1909 g. [] v [Kiev] 2 l., 21 yanvarja 1910 g. iz SPb v [] 2 l., 15 fevralja 1910 g. iz SPb v [] 3 l., 25 fevralja 1910 g. iz [] v [] 2 l. – Institut rukopisu Natsionalnoyi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskogo. – Fond III. – od. zb. 60300–60303.

2. Bagretsov L. M. Kratkiy obzor svyatitelskoy deyatelnosti vyisokopreosvyaschennogo Flaviana, nyne mitropolita Kievskogo i Galitskogo na Harkovskoy kafedre i ego otbytie v Kiev [Tekst] / L. M. Bagretsov. – Kiev–Harkov, 1903. – 12 s.

3. Berkov P. N. Istoriya rossiyskogo bibliofilstva [Tekst] / P. N. Berkov. – M.: Kniga, 1971. – 256 s.

4. Biblioteka mitropolita Flaviana (katalog knig z fondu viddilu starodrukovanih, ridkisnih ta tsinnih knig) [Tekst] / uporyad. O. Marchenko; red. S. Smilyanets, N. Hivrenko, N. Gorska; vstup. st. N. Udod; Nats. Ist. b–ka Ukraini. – K.: Vidavnichiy dim «Vinichenko», 2011. – 64 s.

5. Biblioteka mitropolita Flaviana // Kiyiv: dovidnik / Za red. F. Ernsta. – K., 1930. – 800 s.

6. Vasilev M. G. Mitropolit Flavian Gorodetskiy – vidomiy tserkovniy diyach ta prosvitnik [Tekst] / M. G. Vasilev // Mogilyanski chitannya 2001 roku: Zb. nauk. prats. – K., 2001. – S.53–56.

7. Grimalskiy V. Pamyati vyisopreosvyaschennogo vlyadyiki mitropolita Flaviana: (Po povodu godovschiny so dnya ego blazhennoy konchiny [Tekst] / V. Grimalskiy // Kievskie eparhialnyie vedomosti. – 1916. – Ot.2. – S.1011–1013.

8. Delo Duhovnogo Sobora Kiev–Pecherskoy Uspenskoj lavryi o lavrskoy bratskoy chitalne. – Tsentralniy derzhavniy Istorichniy arhiv Ukraini, m. Kiyiv (dali – TsDIAK Ukraini). – F.128. – Op.1 (blagoch). – Spr.3360. – 26 ark.

9. Delo Duhovnogo sobora Kiev–Pecherskoy Uspenskoj lavryi o postroyke novogo kamennogo zdaniya dlya biblioteki. – TsDIAK Ukraini. – F.128. – Op.1 (zag). – Spr.3258. – 140 ark.

10. Delo o pozhertvovanii Kievskim mitropolitom Flavianom 75000 rub. –TsDIAK Ukraini. – F.128. – Op.1 (buh). – Spr.2963. – 104 ark.

11. Denisenko A. V. Z Istoriyi bibliotечноy справи u Kiev–Pecherskiy Lavri [Tekst] / A. V. Denisenko, M. G. Vasilev, O. A. Vasilev // Rol bibliotek monastiriv, soboriv ta inshih ustanov u rozvitku kulturi Ukraini: Tezi naukovoy konferentsiyi. – K., 1993. – 132 s.

12. Kopia soobshcheniya Kievskogo gubernskogo komiteta ohranyi pamyatnikov iskusstva i starinyi sovetu tserkovnoy obschiny o peredache lavrskoy fundamentalnoy biblioteki i biblioteki im. Mitropolita Flaviana Vseukrainskoy akademii nauk. – TsDIAK Ukraini. – F.128. – Op.2 (zag). – Spr.515. – 2 ark.

13. Otchet soveta tserkovnoy obschiny za 1919 god. Protokolyi zasedaniy soveta obschiny; imennyye spiski monahov i chlenov obschiny i perepiska s Kievskim gubispolkomom i dr. o peredache ob uplate kvartirnoy arendy, o peredache Akademii nauk knizhnyh fondov byivshyey Flavianovskoy biblioteki. – TsDIAK Ukraini. – F.128. – Op.3 (zag). – Spr.751. – 270 ark.

14. Sistematischeeskiy katalog knig Biblioteki vyisokopreosvyaschennogo Flaviana, Mitropolita Kievskogo i Galitskogo / sost. Ighmen Mihail. – Kiev: Tip. Kiev–Pecherskoy Uspenskoj Lavryi, 1910. – 677 s.

15. Talberg N. D. Istoriya Russkoy Tserkvi [Tekst] / N. D. Talberg. – M.: Sretenskiy mon–r, 1997. – 2–e izdanie, reprint. – 925 s.

16. Titov F. Puteshestvie vyisokopreosvyaschennogo Flaviana, mitropolita Kievskogo v Belgorod Kurskoy gubernii [Tekst] / F. Titov. – K.: tip. AO N. T. Korchak–Novitskogo, 1910; Venok na mogilu vyisokopreosvyaschennogo mitropolita Flaviana (4 noyabrya 1915 g.). – K., 1915; Dvadsatipyatiletie arhipastyrskogo sluzheniya vyisokopreosvyaschennogo Flaviana, mitropolita Kievskogo i Galitskogo: [Sbornik]. – K.: tip. AO «Petr Barskiy» v Kieve, 1910.

17. Udod N. Knizhkova kolektsiya mitropolita Flaviana – Istorichne minule i sogodennya [Tekst] / N. Udod // Istorichniy zhurnal. – 2009. – №4. – S.59–70.

Ivanyuk I. A., Ph.D. candidate of academic department of theory, history of culture and musicology, National Academy of culture's and managerial personnel (Ukraine, Kyiv), tharma@windowslive.com

History of construction and commencement of the library of Metropolitan Flavian

The article examines the history of the construction and organization of the library of Metropolitan Flavian at the beginning of the XX century. Special attention is paid to the efforts of the Religious of the Holy Dormition Cathedral of the Kiev–Pechersk Lavra, aimed at the functioning of the new Lavra's library. Design, financial documents and decrees of the Spiritual Council of the Holy Assumption Kiev–Pechersk Lavra regarding to the construction of stacks are analyzed.

Keywords: Flavian's Library, the Spiritual Council, book collection, estimate, Holy Assumption Kyiv–Pechersk Lavra.

Ivanyuk I. A., aspirantka kafedry teorii, istorii kultury i muzykovedeniya, Natsionalnaya akademiya rukovodnykh kadrov kultury i iskusstv (Ukraina, Kieve), tharma@windowslive.com

История строительства и организации библиотеки митрополита Флавиана

Рассматривается история строительства и организации библиотеки митрополита Флавиана в начале XX ст. Особенное внимание уделяется усилиям Духовного собора Свято–Успенской Киево–Печерской лавры, направленным на функционирование новой лаврской библиотеки. Анализируются проектная, финансовая документация и постановления Духовного Собора Свято–Успенской Киево–Печерской лавры относительно строительства книгохранилища.

Ключевые слова: библиотека Флавиана, Духовный Собор, книжные собрания, смета, Свято–Успенская Киево–Печерская лавра.

УДК 94:061.235(477.54)«18/19»

Соколовська Ю. В.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін, Національна академія Національної гвардії України (Україна, Харків), sokolovskaja.yulia2012@yandex.ru

Хаустова О. В.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи, Харківський гуманітарно–екологічний інститут (Україна, Харків), sokolovskaja.yulia2012@yandex.ru

ОРГАНІЗАЦІЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ У ХАРКОВІ ПІД ЧАС ВІЙН КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Проаналізовано історичний досвід надання благодійної допомоги у Харкові під час військових дій кінця ХІХ – початку ХХ ст. Визначено особливості цієї діяльності, основні форми та методи її надання. Досліджується благодійна діяльність державних установ, приватних організацій та осіб, а також соціальне положення жертвувачів.

Ключові слова: благодійна діяльність, війна, міське управління, пожертвування.

У сучасних умовах соціально–економічної кризи та військових дій на території України вивчення власного історичного досвіду ефективної роботи благодійних організацій і осіб набуває не тільки академічного, але й практичного значення.

Треба зазначити, що ця проблема не є суто новою. Вивчення харківської благодійності розпочалося ще наприкінці ХІХ століття [1; 2], але було припинено у радянські часи. Інтерес до цієї проблеми знову зріс у 1990–ті роки. Окремі проблеми розвитку харківського благодійництва розглядали І. Сергеев, А. Епштейн, В. Резнікова, Л. Добреля, О. Фатеева, С. Посохов [3], з'явилися також дисертаційні дослідження [4; 15]. Втім, питання організації благодійності у військовий час не було предметом комплексного дослідження.

Мета цієї статті – проаналізувати історичний досвід харківської благодійності у справі надання допомоги воїнам та їх сім'ям під час війн кінця ХІХ – початку ХХ ст. Відповідно до цього поставлено завдання – дослідити добротину діяльність державних, суспільних та приватних благодійних закладів та установ Харкова у військовий час, визначити роль міста у цій діяльності, а також її характерні особливості.

Найбільш масштабною і організованою під час військових дій того часу була діяльність Товариства Червоного Хреста, яке мало на меті сприяти суспільній військовій адміністрації у догляді за пораненими та хворими воїнами під час війни та надавати їм, в міру своїх можливостей, як лікарську так і іншу допомогу [5, с. 385].